

מנהיגות של חסד

עיון במגילת רות

אחים לנפש
יחד מחברים עולמות

OLAMI

מה מלמדת אותנו מגילת רות?

אָמַר רַבִּי זְעִירָא מְגִלָּה זוֹ אֵין בָּהּ לֹא
טְמֵאָה וְלֹא טְהוֹרָה וְלֹא אֲסוּר וְלֹא הֶתֵּר
וְלִמָּה נִכְתְּבָה לְלַמְּדָךְ כִּפְמָה שְׂכָר טוֹב
לְגוֹמְלֵי חֲסִידִים (רות רבה, ב, יד)

עולם חסד יבנה

וּכְבֹר בְּאַרְנוֹ בְּפִרוּשׁ 'אָבוֹת' שֶׁ'חֲסֵד' עֲנִינוּ - הַפְּלָגָה בְּאֵי
 זֶה דָּבָר שֶׁמִּפְּלִיגִים בּוֹ. וְשִׁמְשׁוּ בּוֹ בְּהַפְּלָגַת גְּמִילוּת הַטּוֹב
 יוֹתֵר. וַיְדוּעַ שֶׁגְּמִילוּת הַטּוֹב כּוֹלֵל שְׁנֵי עֲנִינִים הָאֶחָד מֵהֶם
 - לְגַמֵּל טוֹב מִי שֶׁאֵין חֵק עָלָיְךָ כָּלֵל וְהַשְּׁנִי - לְהִיטִיב
 לְמִי שֶׁרְאוּי לְטוֹבָה יוֹתֵר מִמָּה שֶׁהוּא רְאוּי. וְרֵב שֶׁמוֹשֶׁ
 סְפָרֵי הַנְּבוּאָה בְּמַלְת 'חֲסֵד' הוּא בְּהֶטְבָּה לְמִי שֶׁאֵין לוֹ
 חֵק עָלָיְךָ כָּלֵל (רמב"ם, מורה נבוכים, חלק ג, נג)

רבי משה בן מימון (נולד: ד'תתצ"ח, 1138 נפטר: כ' בטבת ד'תתקס"ה,
 13 בדצמבר 1204), מכונה רמב"ם כראשי התיבות של שמו היה
 מגדולי הפוסקים בכל הדורות, מחשובי הפילוסופים בימי הביניים,
 איש אשכולות ורופא.
 הוכתר בכינוי "הנשר הגדול".
 ספריו הנודעים: י"ד החזקה, סדרת ספרים הלכתיים המקיפים את
 כלל ההלכות. פירוש השמניות, ספר המצוות, מורה נבוכים ועוד

מתחילים מהתחלה... רקע הסטורי

**וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיָּמָת יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נוּן עֶבֶד ה' בֶּן מֵאָה וָעֶשֶׂר שָׁנִים:
וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ בְּגִבּוֹל נַחֲלָתוֹ בְּתַמְנַת סָרַח אֲשֶׁר בָּהָר אֶפְרַיִם מִצְפּוֹן לְהָר גֹּעֲשׁ:
(יהושע כד, כט-ל).**

א"ר בְּרַכְיָה חֲזָרְנוּ עַל כָּל הַמְּקָרָא וְלֹא מְצִינּוּ מְקוֹם שֶׁשָּׁמּוּ גֹעֵשׁ וַיִּמְהוּ הַר
גֹּעֵשׁ עַל יְדֵי שְׁנַתְּגַעְשׁוּ יִשְׂרָאֵל מַעֲשׂוֹת גְּמִילוֹת חֶסֶד לַיהוֹשֻׁעַ בְּאוֹתָהּ שָׁעָה
נַחֲלָקָה אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְהִיְתָה חֶלְקָה חֲבִיבָה עֲלֵיהֶם יוֹתֵר מִדְּאִי וְהָיוּ יִשְׂרָאֵל
עוֹסְקִין בְּמִלְאֲכָתָן זֶה עוֹסֵק בְּשֻׁדָּהוּ וְזֶה עוֹסֵק בְּכִרְמוֹ...
נְתַגְעֵשׁוּ מַעֲשׂוֹת גְּמִילוֹת חֶסֶדִים לַיהוֹשֻׁעַ וּבִקֵּשׁ הַקַּב"ה לְהַרְעִישׁ אֶת הָעוֹלָם
כְּלוֹ עַל יוֹשְׁבָיו (רות רבה, פתיחתא ב)

שאלות לדיון

#מדוע עיסוק בחלוקה מנע
מהעם להתאבל על מות
יהושע?

#כיצד ראו חכמים בפסוק
כי לא התקיימו מספדים
ראויים במותו של
המנהיג?

#מדוע הספד ואבל נחשב
חסד?

המנהיג עוזב

דמות מספר 1 - אלימלך

**וְיִהְיֶה בְיָמַי שְׁפֹט הַשְּׁפֹטִים וְיִהְיֶה רָעַב בְּאֶרֶץ וְיִלְךְ אִישׁ מִבֵּית לָחֶם
 יְהוּדָה לָגוֹר בְּשָׂדֵי מוֹאָב הוּא וְאִשְׁתּוֹ וּשְׁנֵי בָנָיו: וְשֵׁם הָאִישׁ אֱלִימֶלֶךְ
 וְשֵׁם אִשְׁתּוֹ נַעֲמִי וְשֵׁם שְׁנֵי בָנָיו מַחֲלוֹן וְכִלְיוֹן אֶפְרָתִים מִבֵּית לָחֶם
 יְהוּדָה וַיָּבֹאוּ שְׂדֵי מוֹאָב וַיְהִיו שָׁם**

(מגילת רות, א, א-ב)

עשיר גדול היה ופרנס הדור, ויצא מארץ ישראל לחוץ לארץ מפני צרות העין, שהייתה עינו צרה בעניים הבאים לדוחקו. לכך נענש (רש"י).

נקודות
להרחבה
ודיון

מה פירוש המינוח 'שפוט השופטים'?

מדוע בפסוק הראשון לא מוזכר שמו של אלימלך?

מדוע העדיף אלימלך ללכת דווקא למואב?

בפסוק הראשון נכתב 'לגור בשדי מואב', בפסוק השני 'ויהיו שם'. מה לדעתכם ההבדל?

שקיעה וזריחה של עם

את האנושות שתצא מתוך מצריה
זולת החסד שהוא סוד ראשיתה
של הבריאה וסוד מטרתה. כל
צעד בכיוון זה מקרב את הספינה
האנושית אל חופה.

מגילת רות באה להשריש בנו את
ההכרה שפעולות קטנות הן הדרך
אל מלכות המשיח, זהו עניינה
של מגילת רות ולקחה לדורות.
(נחלת יוסף, עמוד יז).

הנביא, כותב המגילה, מלמדנו
שכדי להציל עם משקיעתו ולתת
אפיק חדש לחייו אין צורך
בפעולות שיזעזעו את העולם על
יושביו, אלא במעשים קטנים בין
אדם לחברו. זוהי הדרך המובילה
ליצירת בריאה חדשה. עתידו של
העולם בנוי על קרבת בני אדם
ועל יחסי חסד ביניהם. אין בכוחו
של שום יסוד אחר לתקן ולרומם

רבי יוסף זאב ליפוביץ (כ"ד בטבת תרמ"ו, 1 בינואר 1886 - ח' בניסן תשכ"ב, 12 באפריל 1962) היה רב, איש הגות ומחשבה, איש ציבור, מרצה ודרשן. מתלמידי המובהקים של הסבא מסלבודקא. ספרו המפורסם, פירוש נחלת יוסף על מגילת רות.

שורשים של חסד

דמות מספר 2 - רות המואביה

וַיֹּאמֶר בְּרוּכָה אַתְּ לַה' בְּתִי הַיְטֵבֶתְךָ חֲסִידָךְ הָאֲחֵרוֹן מִן הָרֵאשׁוֹן לְבִלְתִּי לָכֶת אַחֲרֵי הַבְּחוּרִים אִם דָּל וְאִם עָשִׂיר (רות, ג, י).

מהו החסד הראשון?

1. מן הראשון - אשר עשית עם חמותך (רש"י)
2. קְדַמָּאָה: דְּאִתְגִּירָתְךָ (החסד הראשון הוא שהתגיירת) (תרגום יונתן)
3. והנה חסדה הראשון היה שלא רצתה להפרד מנעמי וחסדה השני היה שבחרה להתחבר בגואלי בעלה (רלב"ג)
4. החסד הראשון שעשית עם בעלך בעת שנשא אותך שבחרת לקחת איש מזרע ישראל (מלבי"ם)

רגע
חושבים

מדוע החסד האחרון
גדול מהחסד
הראשון?

רבי לוי בן גרשום 1288-1344, בראשי

תיבות: רלב"ג.

היה מגדולי פרשני המקרא, נודע גם
בחכמת האסטרונומיה והמתמטיקה. המכתש

RAV LEVI בירח נקרא על שמו כהערכה

על פועלו

בעקבותיה של רות...

4. בנה נשאר במשפחת חמותה

וּתְקַרְאָנָה לּוֹ הַשְּׂכֵנֹת שֵׁם לְאִמּוֹ יֵלֵד בֶּן לְנַעֲמִי (ד, יז)

רבי מאיר ליבוש בן יחיאל מיכל וויזר (י"ט באדר תקס"ט, 7 במרץ 1809 - א' בתשרי תר"מ, 18 בספטמבר 1879).
נקרא מלבי"ם על שם ראשי התיבות המרכיבים את שמו.
היה רב יליד ווהלין, מפרשני המקרא הבולטים ומפסקי ההלכה הנודעים. פעל באימפריה הרוסית, בפרוסיה וברומניה.

האם יש מכנה משותף
בין כל המעשים שרות
עושה במגילה?

חושבים
על זה

1. הולכת אחרי חמותה

וּתְאֹמַר רֹת אֶל תְּפַגְעִי בִּי לְעִזְבְךָ לָשׁוּב מֵאַחֲרֶיךָ כִּי אֶל אֲשׁוּר
תֵּלְכִי אִלַּךְ וּבְאֲשׁוּר תִּלְיִנִי אֶלֶיךָ עִמָּךְ עַמִּי וְאֵלֶיךָ אֵלֶיךָ (א, טז)

2. מלקטת השיבולים

וּתְאֹמַר רֹת הַמּוֹאֲבִיָּה אֶל נַעֲמִי אֵלֶיךָ נָא הַשָּׂדֶה וְאֶלְקָטָה
בְּשִׁבְלִים (ב, ב)

מספר צדקת רות וטיב מדותיה ... שלא חפצה שגם חמותה
תלך עמה שדי בזיון וכלמה אחר שנודעה בעיר הזאת לגברת
ועשירה (מלבי"ם).

3. מקימה שם לבעלה

הֵיטִבַּתְּ חֶסֶדְךָ הָאֲחֵרוֹן (ג, י)

את בחרת בזקן כדי להקים שם לבעלך המת זה חסד גדול
שאת עושה לבעלך (מלבי"ם)

תקוותו של עולם

ואפרתיו ושם אותו על גיורת
מואביה. אבל הרי זו עובדה והנביא
ראה צורך לכתוב ספר מיוחד על
ענין זה ולספרו לפרטי פרטים.
לשם מה?

**כדי לידע ולהודיע שדבר אחד יש
בעולם וחסד שמו ובו תלויה כל
תקוותו של עולם.**

הננו למדים מהמגילה שמעשיה
של רות שהלכה לארץ נכריה אחרי
אישה זקנה וגלמודה כדי לתמוך את
גורלה באנחה חרישית, הם מעשי
החסד שלה שעליהם נאמר 'כי באלה
חפצתי נאום ה'
(נחלת יוסף, עמוד טז).

אין לך עם שיגלה ויפרסם ברבים
את פחיתות מוצאו של בית המלכות
שלו. עם ישראל מכריז בחג מתן
תורה כי בית דוד, אשר לו הובטחה
המלכות לנצח, בא מעם בזוי
שהחיתון עמו נאסר בתורה.

ולא עוד אלא שמבליטים כי נתגלה
כתם באפרתי יהודה, שהיו מיועדים
למלכות בישראל, וכנגדם נמצאה
בת-נכר שהיתה טובה וראויה מהם
וכתר המלכות ניתן בירושה לזרעה
ולזרע זרעה עד עולם.

לכאורה, כלימה תכסה את פנינו
למקרא סיפור זה המפשיט את
לבוש הארגמן מעל גדולי ישראל

חסד עם חיים ומתים דמות מספר 3 - בועז

וְתֹאמֶר נְעָמִי לְכַלְתָּהּ בְּרוּךְ הוּא לֵה' אֲשֶׁר לֹא עָזַב חֶסְדּוֹ אֶת הַחַיִּים וְאֶת הַמֵּתִים (רות ב, כ).

את החיים ואת המתים - שזן ומפרנס את החיים ונטפל בצורכי המתים (רש"י).

תחלה נתנה לו ברכה אשר לא עזב חסדו את החיים כי הבינה שעשה זאת לפרנס על ידי כך בכבוד את נעמי ורות שהם חיים והם ממשפחתו, ואת המתים כי הבינה גם כן שיעשה חסד עם המתים על ידי ייבום שבזה יעשה טובה לנפש המת (מלבי"ם)

יש לי מושג

מצוות ייבום היא מצווה מהתורה, החלה כשאדם נשוי מת מבלי להשאיר אחריו צאצאים.

במקרה כזה, אחיו של המת מצווה לשאת את אלמנתו ובכך להנציח את שם אחיו. לחלופין, הוא מצווה לבצע חליצה לניתוק הזיקה ביניהם, כשרק לאחר מכן האלמנה מותרת להינשא לגבר אחר. **ייבום** הוא המקרה היחיד בו מתירה התורה לגבר להתחתן עם אשת אחיו.

המילה 'ייבום' מגיעה מהמילה 'יבם' שבלשון התורה פירושה: גיס.

לדמותו של איש חיל

וּלְנַעֲמֵי מוֹדַע לְאִישָׁה אִישׁ גְּבוּר חֵיל מִמְשַׁפְּחַת
אֲלִימָלֶךְ וְשִׁמוֹ בַּעַז (רות, ב, א)

שם אנשי חיל כולל כל המדות הטובות ובכללם
הנדיבות ושנאת הבצע (מלבי"ם).

מדוע אדם בעל מידות טובות מכונה
בשם שמתאים לאיש מלחמה?

שאלה
לדיון

מה סדר העדיפויות?

וַיֹּאמֶר לָהּ בַעַז לֶעֶת הָאֲכֹל גִּשִׁי הֵלֵם וְאָכַלְתָּ מִן הַלֶּחֶם
וְטַבַּלְתָּ פִתִּיךְ בַּחֲמֶץ וַתֵּשֶׁב מִצַּד הַקּוֹצָרִים וַיִּצְבֹּט לָהּ
קָלִי וַתֹּאכַל וַתֵּשֶׁבַע וַתִּתֵּר (רות, ב, יד).

אלו הן יודע בעז שהקדוש ברוך הוא מכתוב עליו
ויצבט לה קלי ותאכל ותשבוע ותתר - עגלות מפסמות
הן מאכילה.

ר' כהן ור' יהושע דסכנין בשם ר' לוי: לשעבר הן
אדם עושה מצוה והנביא כותבה, ועכשו כשאדם עושה
מצוה מי כותבה? אליהו כותבה, ומלך המשיח והקדוש
ברוך הוא חותם על ידיהם. (רות רבה, ה, ו).

חסדי ה'!

החסד הגדול מכולם: אלוקים

וְתֹאמַר נַעֲמִי לְשִׁתִּי כִלְתִּיהָ לְכַנָּה שִׁבְנָה אִשָּׁה לְבֵית
אִמָּה יַעֲשֶׂה ה' עִמָּכֶם **חֶסֶד** כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתֶם עִם הַמֵּתִים
וְעַמְדִי (רות, א, ח)

הוֹדוּ לַה' כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם חֶסְדּוֹ (תהלים קיח, א).

שאלה
לדיון

היכן באה לידי
ביטוי מידת החסד
בהנהגתו של השי"ת?

מנפשה ככה

OLAMI

רוצים עוד?
סרקו והצטרפו
ל"אחים לנפש"

© כל הזכויות שמורות ל"אחים לנפש"